

CRISTIAN LUIS VASILESCU

PAPIL PANDURU

**O viață artistică în cronici,
comentarii și imagini**

(teatru)

Motto:

*Această carte este dedicată unui om care, prin curaj și atitudine - manifestate absolut în toate împrejurările -, a redat demnitatea numelui de **pandur** și demnitatea numelui **Domnului** nostru **Tudor** Vladimirescu în împrejurări în care, datorită vitregiilor și concursului direct al Anei Pauker, aceste nume începuseră să însemne altceva.*

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2018

CUPRINS

1. Prefață	7
2. Profil artistic	9
3. Mărturisire de credință	12
4. În preajma, în timpul studenției și la absolvire	15
5. Notă asupra personalității	27
6. Teatru.....	29
- Timișoara	29
- Craiova	85
- Iași.....	107
- București	158
7. Alte contribuții artistice	323
8. În loc de încheiere	325

PREFAȚĂ

Originea acestei lucrări stă în bogata colecție fotografică și în bunăvoința de a pune la dispoziție această colecție - depozitarea trecutului său artistic - a omului de teatru și film, maestrul **Papil Panduru**.

Într-un timp în care trecutul este tratat cu superficialitate, este răstălmăcit sau ignorat – ar mai fi să spunem negat - de către personaje care fixează pietre de hotar ale unor drumuri ce duc spre nicăieri, această carte vine să arate cum a fost cândva teatrul și filmul românesc și cam către ceea ce ar trebui să se tindă.

Va fi o lucrare ilustrativ-expozitivă, din care nu va lipsi însă analiza unor momente cum ar fi, de pildă: raportarea la climatul social-politic al timpului în care protagonistul s-a format și consacrat, ori conjuncturile în care a cunoscut oameni ce i-au influențat sau cărora le-a influențat cariera.

La dispariția regizorului Sergiu Nicolaescu, domnul academician Eugen Mihăescu avea să scrie: „Astăzi am pierdut un prieten. Romania a pierdut [pe] ultimul aristocrat al artei...”. Aristocrația n-are culoare socială. Aristocrați găsim atât în rândul comandanților de prim rang (Nicolaescu), cât și în rândurile soldaților (a se citi a oamenilor simpli din rândul actorilor. Cum e cazul protagonistului nostru. **Panduru**).

Bogata colecție fotografică susține această teză, după cum și textul prezentei lucrări va încerca același lucru.

ARTĂ ȘI DESTIN

**ÎN GORJ, LA 13 BRUMĂREL, ÎN '934 M-AM NĂSCUT. ÎNTR-UN SAT
 NEȘTIUT
 ADOLESCENT FIIND, SPRE BUCUREȘTI M-AM ÎNDREPTAT
 DE-MPREJURĂRI FORȚAT
 O ȘCOALĂ TEHNICĂ ÎNTÂI AM TERMINAT,
 DAR ARTA M-A CHEMAT
 DESTINUL MEU CU AL LUI LABIȘ S-A ÎNCRUCIȘAT
 O CLIPĂ. C-A PLECAT
 PE SCENA NAȚIONALULUI ÎN '957 AM PĂȘIT,
 PROFUND UIMIT
 DE CALBOREANU. CE PE ȘTEFAN L-A INTERPRETAT,
 EL M-A ÎNDRUMAT
 SPRE INSTITUT. EXAMEN CA SĂ DAU M-AM PREZENTAT
 ȘI AM INTRAT
 O CAPODOPERĂ CA *MOARTEA CĂPRIOAREI* AM ROSTIT
 ȘI M-AU PRIMIT
 L-A CLASA PROFESOAREI DINA COCEA M-AM ȘCOLIT
 ȘI-AM ABSOLVIT
 DINICĂ ȘI MORARU, ȘI ALȚI MI-AU FOST COLEGI
 UNII SUNT REGI
 PE SCENELE DIN TIMIȘOARA, IAȘI, CRAIOVA, BUCUREȘTI EU AM
 JUCAT.
 APLAUDAT (ȘI CRITICAT)
 ÎN TUDOR, DINU COCEA M-A SELECȚIONAT
 BRATU N-A ACCEPTAT (A FOST APOSTROFAT)
 CU *FIUL ZIMBRULUI*, *COSMIN* AM DEBUTAT
 POPA L-A REGIZAT
 NICOLAESCU - CEL CELEBRU - ÎN *DACII* M-A DISTRIBUIT
 FILM NEÎNVECHIT
 PE CÂND VAENI, PIȚA ȘI NĂSTASE. ȘI ALȚII AU REGIZAT
 EU I-AM URMAT
 DE CASCADORI, PRIN CAI ȘI ACROBAȚII, EU M-AM LEGAT
 NEÎNCETAT
 ÎN TOATE FELURILE DE SPECTACOL AM INTRAT,
 DETERMINAT
 ACTORUL TREBUIE SĂ FIE ÎN TOT TIMPUL DEVOTAT,
 ECHILIBRAT
 CĂCI SUNT SITUAȚII ȘI DINTRE ACELEA CÂND EȘTI INVIDIAT,
 DE CONDAMNAT
 ACUM, LA CEI 83 DE ANI CE I-AM GĂTAT,
 MAI PUN UN LEAT
 V-AM SALUTAT!**

Al dumneavoastră, Papil Panduru

PROFIL ARTISTIC PAPII PANDURU

În lumea teatrului și filmului întâlnim actori compleți, care se manifestă cu aceeași dezinvoltură - atât pe scenă, cât și pe platoul de filmare -, dar care nu aspiră în mod deosebit către locuri de prim plan, compensând însă acest fapt prin evoluții nu mari ca durată în economia pieselor de teatru sau în filme, dar de o profundă trăire artistică.

„N-am avut tupeul de care alții au dat dovadă”, avea să mărturisească maestrul **Papil Panduru** – căci despre Domnia Sa este vorba.

Credem însă ca o profundă înțelegere a firii omenești - dublată de bunul său simț țărănesc -, a conștientizării rolului și locului său în ambianța colectivă l-au determinat să accepte ceea ce viața i-a hărăzit.

„În meseria mea, talentul e discutabil, pentru că foarte mulți indivizi cu tupeu atacă această platformă a vieții care se numește actorie... Până la urmă, această meserie se învață, dar dacă nu ai chemare...”, declara ziaristei Roxana Vintilă¹, de la Jurnalul Național, în octombrie 2008².

Despre sine avea să declare într-un interviu acordat cronicarei Roxana Pană, în 1982, când avea să fie lansată pelicula **Trandafirul Galben**, film în care joacă primul său rol principal, Marțoalea: „**Mă vedeam, nu mă vedeam, eu mi-am jucat întotdeauna momentul cu credință**”, pentru ca mai târziu, la împlinirea a 74 de ani de viață (2008), să își dezvăluie o fațetă mai puțin cunoscută a personalității sale publicului, declarând pentru cotidianul amintit: „**Sunt un actor foarte docil în fața regizorului**”.

O serie de personaje pe care le-a întâlnit în viața școlară bucureșteană și care i-au netezit drumul către teatru, mai întâi – cum ar fi directorul Școlii Elementare din cartierul Dămăroaia, Serghiescu, cel care l-a recomandat directorului tehnic al Teatrului Național din București, Costel Manolescu -, apoi, prietenia ce l-a legat de poetul Nicolae Labiș i-au îndreptat pașii către lumea artistică.

Prin directorul tehnic Manolescu intră în atenția regizorului de platou al TNB, Traian Zecheru, și astfel este angajat ca recuziter.

Întâlnirea cu regizoarea Marietta Sadova avea să-i aducă și prima apariție teatrală, în rol de *paj* al lui *Ștefan cel Mare*, lângă maestrul George Calboreanu, în spectacolul **Apus de Soare**.

Obligat de o împrejurare să-i șoptească marelui actor o replică pe care acesta nu și-o mai amintea, se remarcă în fața lui prin gestul său îndrăzneț și pentru inspirația de a-l ajuta. La scurt timp, în pauză, într-o discuție la care mai era prezentă actrița și profesoara Dina Cocea - interpreta *Mariei*,

¹ În ediția tipărită a cotidianului, numele autoarei apare scris Ramona Vintilă.

soția voievodului -, maestrul Calboreanu îi recomandă să urmeze institutul și i-l recomandă acesteia să-l ia la clasa ei.

În toamna lui 1957 este admis la institut, poezia *Moartea căprioarei* fiind proba sa de examen, intrând al III-lea, trecând prin fața unei comisii al cărei șef era un alt mare actor, Costache Antoniu, rectorul institutului, și din care mai făceau parte George Dem Loghin, Beate Fredanov, Marietta Sadova, Dina Cocea, Solomon Ghelerter, Ion Finteșteanu.

La absolvire, în 1961, este repartizat la Teatrul Regional din București, apoi, la cererea sa și prin intervenția Constanței Crăciun, ministru al Culturii, la Teatrul de Stat „Matei Millo” (devenit, mai târziu, prin strădaniile directorului său, Gheorghe Leahu, Teatrul Național din Timișoara). Pe scena lui evoluează timp de 5 ani (între 15 noiembrie 1961 și 15 noiembrie 1966); un număr de cam tot atâția ani evoluând și pe scena Teatrului Național din Craiova (16 noiembrie 1966 - 31 decembrie 1970); după care, timp de peste 6 ani (între 1 ianuarie 1971 și 1 iulie 1977) evoluează pe scena Teatrului Național din Iași, „Vasile Alecsandri”. Între 1 ianuarie 1978 și 1 iulie 1978, preț de șase luni, se alătură colectivului Teatrului „Maria Filotti” din Brăila.

Primul spectacol în care îl întâlnim pe scena Teatrului Mic din București datează din 15 mai 1977.

În cei aproape 60 de ani dedicați scenei a jucat într-un număr impresionant de piese.

Printre regizorii care au lucrat cu Domnia Sa pot fi amintiți: Marietta Sadova, București; Constantin Anatol, Yanis Veakis, Dan Nasta, la Timișoara; Valeriu Moisescu, la Craiova; Sorana Coroamă Stanca, Virgil Tănase, la Iași; Dinu Cernescu, Silviu Purcărete, Cristian Hagi Culea, la Teatrul Mic din București.

De asemenea, cea care avea să-i devină soție și care este cunoscuta regizoare de teatru - doamna Cătălina Buzoianu - i-a încredințat roluri în piese puse în scenă de către Domnia Sa, după ce, până la această etapă profesională, pe vremea când era doar actriță, îi fusese și parteneră de scenă.

Prima întâlnire cu filmul lung metraj – din păcate ratată - urma să i-o datoreze regizorului Dinu Cocea, asistent al regizorului Lucian Bratu la filmul **Tudor**.

Acesta îl selectase pentru rolul titular: *Tudor Vladimirescu*, pentru că toate datele personale îl recomandau, la care se mai adaugă și faptul că era originar din Gorj, de unde se ridicase și ridicase norodul la arme *Domnul Tudor*.

Dezacordul dintre el, tânărul actor, și regizorul Lucian Bratu avea să conteze (Bratu atribuisese rolul titular altui mare actor, moldovean însă: Emanoil Petruț. S-a iscat un incident verbal, care avea să ducă la reclamații din partea lui Bratu și la cererea tânărului absolvent, făcută în fața „greilor” institutului: Costache Antoniu, George Dem Loghin, Beate Fredanov și ministrei culturii, Constanța Crăciun - care îi cereau explicații - de a fi repartizat la un teatru din provincie, episod amintit mai sus).

Apoi, probabil în 1964, în regia lui Cornel Popa, filmează pentru un serial de televiziune, aproape uitat astăzi: **Cosmin, Fiul Zimbrului**, lansat însă în 1968.

Adevărata întâlnire cu filmul de lung metraj avea să i-o datoreze lui Sergiu Nicolaescu, în a cărei peliculă de debut, **DACII**, interpretează un rol de nobil dac (*șef de trib*).

Interesantă pentru pasiunea pe care Sergiu Nicolaescu a făcut-o începând de la acest film pentru căi este discuția de la momentul când cei doi s-au cunoscut, și când, invitat în casa viitorului mare regizor – preț de o noapte –, domnul **Panduru** i-a vorbit despre cum se leagă și cum se întărește relația om-cal.

Împreună cu Sergiu Nicolaescu va realiza 7 filme: cel amintit (1967), **Vânătorul De Căprioare** (1968), **Mihai Viteazul** (1971), **Mircea** (1989), **Începutul Adevărului. Oglinda** (1994) și un serial pentru televiziune: **Războiul de Independentă** (1977), la care Nicolaescu a fost coregizor.

Posedând un fizic robust și având o pregătire sportivă de excepție, acestea l-au îndreptățit nu numai să-și interpreteze singur scenele cu un grad ridicat de dificultate, dar și să se apropie de pionierii celor care au fost infanteriștii de elită ai filmului românesc de acțiune: cascadorii (la dispariția copilului teribil al Școlii Române de Cascadori, Sobolcz Cseh, pe aleea principală a cimitirului Bellu și în capelă a putut fi văzut și Domnia Sa aducând un ultim omagiu celui care i-a fost unul dintre prietenii de suflet).

În film, îl întâlnim în peliculele ale cineaștilor Dinu Cocea, Doru Năstase, Gheorghe Vitanidis, Constantin Vaeni, Andrei Blaier, Nicolae Mărgineanu, Virgil Calotescu, Dan Pița, Lucian Pintilie, Ioan Cărmăzan, Florin Codre, și mai tinerii Titus Muntean, Napoleon Helmis (Ioan Cărmăzan este al doilea regizor care îi încredințează un rol principal. În filmul **Lișca**).

Dintre regizorii străini, Eran Riklis i-a încredințat un rol într-o peliculă a sa.

Alt mare rol pentru care se simțea chemat, potrivit propriei mărturisiri, a fost *Ilie Moromete*, din **Moromeții** (1986), al lui Stere Gulea.

Rămâne același om legat de profesiunea lui de credință, așteptând tăcut și cuminte apelul celor care ar trebui să aibă în gând și faptă îndemnul altui mare actor și profesor, Ion Finteșteanu: „Feriți actorii de batjocorire. Lăsați-i să moară-n splendoare”.

Cristian Luis Vasilescu

MĂRTURISIRE DE CREDINȚĂ

Declar pe propria-mi răspundere că cele ce voi mărturisi aici sunt adevărate.

M-am născut în noaptea de 13 octombrie 1934 în satul Menții din Dos, județul Gorj, sat Borăscu.

În aceeași noapte s-au mai născut 2 (doi) verișori de-ai mei, Ion și Virginia. Deci, două surori de-ale mamei mele au născut copii.

Tatăl meu s-a uitat în calendarul ortodox al aceluiași an și a văzut că la 13 octombrie era trecut Sfântul Papil. Mi-a dat numele de **Papil**.

Cu acest nume am străbătut cei 80 de ani de până acum, timpul și spațiul.

Acest nume m-a ajutat în viață. De exemplu: datorită lui, n-am făcut armata.

Un funcționar de la primăria comunei, când a venit o citație de la comisariatul militar din Strehăia, a citit, în loc de **Papil**, Copil. Și pentru că în urmă cu un an dăduse răspuns unei alte citații, despre un alt frate al meu, născut în 1933, dar care s-a săvârșit din viața la vârsta de 8 luni, a crezut că noua citație se referă la una și aceeași persoană, adică fratele decedat. Funcționarul a scris și de data asta că am fost copil când am murit. Așa că m-a scutit de armată.

În 1944, când eu împlinisem 10 ani, în România au venit vremuri urâte. O individă, Ana Pauker, trimisă de Stalin, să răspundă de acest popor, pe țărani români care aveau mai mult de 2-3 pogoane de pământ i-a făcut chiaburi, categorie în care a intrat și familia mea, cu 2 pogoane de pământ, în sat de moșneni. Pe acest pământ munceam de ne rupeam pentru a da cotele statului.

Pentru ca nu puteam trăi, am plecat de acasă la București, cu papornița în mână. Aici m-am dus la un consătean (nu puteam intra în nici o școală din cauza condiției sociale). Bântuind Bucureștiul în lung și-n lat, într-o zi am ajuns în fața unei clădiri de pe strada Dudești-Cioplea. Printr-o poarta mare mă uitam la clădire. A apărut portarul. M-a întrebat ce caut. N-am apucat să-i răspund pentru că a apărut directorul școlii.

Eram înalt, brunet, cu părul ondulat. Eram încălțat cu niște bocanci nr. 46 (ai lui tata) și îmbrăcat în niște haine de dimie (lâna).

M-a luat cu el la birou. Când a auzit că mă cheamă **Papil**, a făcut o pauză mare (a crezut că sunt fiu de evreu). Mi-a dat câțiva lei și m-a trimis la tata să-l iau să-l duc la sfatul popular, să facă o cerere prin care mă dezmoștenește că am plecat de acasă, și cu o adeverință că sunt dezmoștenit să vin aici (la director). În 3 zile m-am întors cu adeverința și m-a luat la

Școala Medie Tehnică Metalurgică nr. 1, București. După 4 ani, aveam diploma de tehnician.

Printr-o întâmplare, am cunoscut un domn, Manolescu (Costel), director tehnic la Teatrul Național, care m-a angajat ca recuziter. La prima repetiție cu **Apus de Soare**, doamna Marietta Sadova, care regiza acest spectacol, m-a văzut în culise și m-a pus în rolul de paj al lui Ștefan cel Mare, pe care-l juca marele actor Calboreanu. La o repetiție, mi-a făcut semn să mă duc lângă el unde stătea pe un fotoliu și d-na Dina Cocea. M-am dus, m-am așezat în genunchi și l-am întrebat: „Cu ce am greșit?” „N-ai greșit cu nimic!”, mi-a spus. Și a adăugat: „Dina? Am auzit că la toamnă iei clasă la școală. Să-l iei și pe copilu’ ăsta la clasa ta, că cred că-i bun actor”.

Eram prieten cu Labiș, de la care aveam poeziile lui. Am învățat poezia *Moartea căprioarei*. Am stat toată vara pe malul lacului (în spatele Casei Scânteii) unde nu era lume, la plaja, să mă ardă soarele, să simt ce simțea cel care spunea vorbele din poezie (stăteam nemâncat și nebăut).

Toamna, la examen, după ce am recitat, profesorul (decan) Dem Loghin l-a întrebat pe rectorul Institutului (șef de comisie) Costache Antoniu: „Costache, ce facem cu țăranul ăsta?”. De alături, d-na Dina Cocea a răspuns: „Pe țăranul ăsta îl iau eu!”.

Am jucat în trei teatre naționale: Timișoara, Craiova, Iași, [Brăila]. De peste 35 de ani sunt la Teatrul Mic.

Am jucat în 80 de filme și, după de 56 de ani jucați pe scena, am 1600 lei pensie (declarație datând din 2013).

La Multi Ani! **Papil**

„ASTĂZI E ZIUA TA...” • Papil Panduru

Autor: Roxana Vintilă 13 Oct 2008 - 00:00

„Toată viața, clipă de clipă am iubit actoria. Consider că am fost creat, adus de Dumnezeu pe lume să fac această meserie. Nu eu am vrut să o urmez, așa s-a întâmplat...”, mărturisește actorul. **Papil Panduru** împlinește astăzi 74 de ani. Jurnalul Național îi urează „La mulți ani!”.

„Am vrut să mă ascund de viață...”

„A fost o chemare de la Dumnezeu să mă ascund în actorie de viața pe care o duceam. Sunt născut într-un sătuc de nici o sută de case, undeva în Gorj. Am vrut să uit de greutate, mi-am luat papornița pe umăr și am plecat la București. Așa a început totul... A fost o perioadă când făceam figurație la Teatrul Național și dormeam la cabină între costume. Jucam cu cei mai mari actori ai țării acesteia. Dar cine mă întreba de viața mea? Într-o seară, la o premieră, Calboreanu a avut un lapsus și sufleurul nu era în cușca sa. Eu am avut curajul să-i șoptesc. S-a uitat la mine ca la un criminal, să mă

spintece cu sabia, întrebându-se cine e cel care l-a salvat. În pauză m-a luat lângă el și a zis... tu trebuie să intri la școală.

Am dat examen și am intrat al treilea la Institutul de Teatru. Am fost repartizat cinci ani la Timișoara și la Craiova la fel. Pentru că soția mea, Cătălina Buzoianu, terminase facultatea și a fost repartizată la Teatrul Național din Iași am plecat și eu acolo. Și aici tot cinci ani am stat. Am petrecut 15 ani la teatru în provincie și de 25 de ani sunt la București la Teatrul Mic.

Sunt un actor foarte docil în fața regizorului. Consider că trebuie să existe un sistem al actorului adevărat care își face cultura rolului singur. Adică pune mâna pe carte și o ia de la început. Regizorul trebuie să fie un pic mai deștept decât trupa de actori. Am avut regizori care m-au iubit și regizori care m-au «ascuns». Am jucat în peste 80 de filme, majoritatea în regia lui Sergiu Nicolaescu. Îmi plăcea să realizez cascadorii și să cad cu caii. Din această «iubire» am rămas fără o vertebră. Pe nimeni nu a interesat... După ce pleci din raza actoriei toată lumea te uită.

„TALENT”

În meseria mea, talentul e discutabil, pentru că foarte mulți indivizi cu tupeu atacă această platformă a vieții care se numește actorie... Până la urmă, această meserie se învață, dar dacă nu ai chemare... Acum, toate televiziunile și teatrele sunt pline de oameni neinstruiți, de amatori, de tineri care nu au respect față de această meserie, față de actorul de lângă ei, de cel mai în vârstă. Eu trebuie să-i învăț pe ei ce înseamnă să respecte un dialog, care trebuie respectat și în viață. Trebuie să existe o măsură, un bun-simț față de Dumnezeu, față de cel de lângă tine. Toată viața, clipă de clipă am iubit această meserie. Consider că am fost creat, adus de Dumnezeu pe lume să fac actorie. Nu eu am vrut să o urmez, așa s-a întâmplat³.

³ jurnal.ro/calendar-astazi-e-ziua-ta-9679-papil-panduru-136158.html, 11 februarie 2018.